

SOCIALIZEM IN SVOBODA

Sklepajoč po vesteh iz Beograda se tam ne mislijo zadovoljiti le z besedami, pod katerimi sta se 2. junija podpisala Tito in Bulganin. To dokazujejo Titov intervju z ameriškimi študenti, njegov govor v Karlovcu, še bolj pa članek vodilnega teoretika Veljka Vlahovića v KOMUNISTU. Splošen zaključek je, da ni govora o tem, da bi se Jugoslavija vrnila v takšno odvisnost od Moksve kot je vladala do 1.1948. Spor, ki je tedaj nastal s Kremljem, je bil dejansko spor med dvema pojmovanjima organizacijskega in ideološkega monopolizma nad sodobnim razvojem v svetu, kakor je to orisal Vlahović. Dvomimo, da so že tedaj gledali na to celotno vprašanje popolnoma drugače v Beogradu kot pa v Moskvi; po našem mnenju je šlo le bolj za odpor proti sovjetskemu ponašanju do Jugoslavije same. Verjetno pa je, da so prišli titovci do zgoraj izraženega zaključka po večletnih stikih z Zapadom, v čemer so gotovo za konjsko dolžino pred moskvičani. Jugoslovani niso mogli spregledati dejstva, da Zapad sredi 20. stoletja ni več ono, kar je gledal Marx. Morali so videti, da se zapadna Evropa in Amerika na en ali drug način vedno bolj oddaljuje od klasičnega kapitalizma in imperializma in da socialistične sile in ideje vedno bolj pridobivajo na veljavi in vplivu. Z ozirom na to je seveda nesmisel gledati ves razvoj v svetu kot borbo dveh blokov, kapitalističnega in socialističnega, dveh taborov z določenimi državnimi mejami. Ob takem spoznanju odpove teorija same ene poti v socializem in seveda tudi stremljenje, da bi se iz enega središča preko enotne svetovne organizacije dirigiralo svetovni razvoj v socializem. Potemtakem tudi ni razlog za obstoj Kominforma.

Te misli so bile namenjene tako Moskvi kot satelitom. Kakšen pa bo njihov odmev in če ne bo samo v obliki razpuščene Kominterne, pa bo pokazal čas. Toda Vlahović je pisal tudi za Zapad. Po njegovem naj bi bila razpustitev Kominforme le korak, da bi kasneje prišlo do sodelovanja vseh "socialističnih" sil na svetu. Pri tem je konkretno meril na Svobodne delavske zveze, pa tudi na Socialistično internacionalo. Ti dve sta se doslej upirali organiziranemu sodelovanju s komunisti. Razlika pa ni toliko v cilju kot v metodah. Po nekomunističnem pojmovanju ne more biti socializma brez svobode. V tem vprašanju ni kompromisa. Kadar se bodo jugoslovanski komunisti približali do tega spoznanja, takrat bo tudi pot do socializma v Jugoslaviji lažja in uspešnejša. Zaenkrat pa so tako ti kot oni v Moskvi enako daleč od tega. Ne bo pa škodilo, če bodo socialisti na zapadu posvetili temu vprašanju socializma in svobode v Jugoslaviji malo več pozornosti.

REVOLUCIJA ŽRE LASTNE OTROKE

Nova kriza v jugoslovanski partiji je gospodarske narave. Zaradi pomanjkanja sredstev in prigovorov Amerike, se je vlada odločila najprej dograditi nedokončane ključne objekte in počakati za nekaj let na planirane gradnje. Žrtvovana je bila tako proga Beograd-Bar, prednost pa bodo zaradi take politike dobile nedokončane gradnje v Sloveniji in Hrvatski. Srbski in črnogorski komunisti so videli v tem nacionalistično diskriminacijo in so se udali šele potem, ko je Tito dopovedal, da ni govora o tem. Podati pa se ni hotel Petar Stambolić, ki načeljuje komunistični oblasti v Srbiji. Dasi ga niso še odstavili, je od tedaj dalje brez vsake moči in utegne slejkoprej slediti v pokoj Neškoviću in Djuriću - pa tudi Djilasu in Dedijerju - ki jih je tako napadal.

VPRAŠANJA

Desetletnico pokolja deset tisoč slovenskih fantov in mož, ki so jih pomladi 1945. vrnil Angleži Titovim partizanom, je svobodni slovenski tisk obširno zabeležil in tudi sicer so se je spominjale doma la vse nekomunistične skupnosti v svobodnem svetu. Toda kakor smo predvidevali, kaj posebno novega nismo zvedeli, kar bi pojasnilo, kako je bilo mogoče, da se je repatriacija razrastla v takšno strahotno tragedijo; da so se namreč ljudje vede vračali v Jugoslavijo, čeprav so vedeli, da njihovi predhodniki niso potovali v Italijo, kakor so govorili Angleži. Kanadska SLOVENSKA DRŽAVA je koncem junija ponatisnila del našega uvodnika o tej zadevi ("Več luči" KT 165. V celoti ga je ponatisnila tudi DEMOKRACIJA.) in nasvetovala, da bi se dala stvar raziskati, če bi posanezniki prispevali k celoti drobce, ker da ni upati, da bi se kdo lotil celega vprašanja. V našem listu je sicer rubrika "Pisma uredniku" vedno odprta za tak način sodelovanja in vsaj eden se je je poslužil (KT 168), toda SLOVENSKA DRŽAVA je šla korak dalje in je bralcem postavila nekaj vprašanj, ki so sama po sebi presenetljiva. Vprašanja niso splošna ampak zelo konkretna in hočejo dognati resnico v kritični točki, ki lahko pojasni vse ozadje vprašanja. Na primer: "Ali je kdo od angleških predstavnikov izjavil ali namignil, da nimajo ničesar proti, če se domobranci preoblečejo v civiliste?" - "Ali je kdo od angleških predstavnikov povedal Slovencem, da smatrajo domobrance za vojne ujetnike?" - "Kedaj je bilo slovensko vodstvo - vojaško ali civilno - obveščeno, da domobrance vračajo v Jugoslavijo in kaj je ukrenilo?" Odgovor na tretje vprašanje ne bo nov, ker je bil že pred leti pojasnjen, da je "vodstvo" že po prvem srbskem transportu in po vsakem slovenskem zvedelo, da gredo transporti v Jugoslavijo, da je prepovedalo širjenje takih govoric o repatriaciji in dalo ne kaj informatorjev celo zapreti. Obseg katastrofe bi bil gotovo manjši, če bi "vodstvo" reagiralo pametnejše. Zakaj tega ni storilo, je novo vprašanje. Vprašanje o "vojnih ujetnikih" je v toliko dvomljivo postavljeno, ker na primer Angleži niso 12.000 četnikov in dobrovoljcev v Italiji označili za "vojne ujetnike" ampak za "sovražno predata osebje" (S.E.P.). Težko verjetno je, da bi ista vojaška oblast na dveh mestih: več ali manj enake ali zelo podobne formacije obravnavala različno. Toda če jih že je, potem spet nelogičnost, da so "vojne ujetnike" vračali na silo, dočim so "sovražno predano osebje" pošiljali v notranjščino Italije. Izjava oz. namig glede preobleke pa je gotovo najbolj zanimivo vprašanje. Če je bila sugestija odklonjena, ne da bi "vodstvo" predvidevalo katastrofalne posledice, potem je do neke mere to razumljivo, čeprav istočasno zelo nemodro, nepolitično. Slovenska "politična oblast" je namreč iz čisto političnih in psiholoških razlogov hotela imeti svojo "oboroženo silo", (da o vojaških "voditeljih" niti ne govorimo, saj smo še kasneje v Italiji in Nemčiji videli, kako težko je bilo poveljnikom sprijazniti se s tem, da bo "ebolska vojska" preoblečena v civil.) Ko so jo zgubili, so politiki postali največji zagovorniki civilstva nasproti "vojakom" v Forliju in Eboliju, ker so pač sami ostali brez poslušne "vojske". Če pa namiga niso sprejeli, in če jim je bilo pri tem jasno ali samo sumljivo, da bo prišlo do vračanja "vojakov", potem pa smo sredi najbolj odločilnega momenta celotne repatriacije. Toda pri tem je spet treba ločiti, če je bila usoda znana samo "vojaškemu vodstvu" ali pa tudi "političnemu". Po eni verziji (glej pismo L.K. v KT 168 - njegov podpis je tedaj pomotoma izostal,) naj bi to vedel samo polkovnik Krener s tolmačem.

Že samo iz teh treh vprašanj in pripomb je videti, kako kočljiva je cela stvar. Toda ne tako kočljiva, da bi se je ne smeli lotiti. 10.000 mrtvih je bila prevelika žrtev malega naroda, da bi smela ostati neraziskana.

KLIC TRIGLAVA
57, Totland Road
LEICESTER

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu

V upravi Klica Triglava je na prodaj nekaj izvodov XI. zvezka Preglednih Izbranih spisov ("Moj svet in moj čas"). Broširano: £ 1, v platno vezan izvod pa £ 1.10.0

MED VZHODOM IN ZAPADOM - VI.

MNENJE PROTİKOMUNISTOV

(Od stalnih sodelavcev)

Emigranti, ki so zaradi Tita prišli na zapad, so tako pisana družba, da jim ni mogoče nadeti drugega skupnega imena kot protikomunisti. Nasprotovanje do komunizma je edino, kar jim je skupno; saj imamo med njimi resnične demokrate prav tako kot skrajne desničarske totalitarce, kakor tudi vse mogoče vmesne stopnje. Zato je jasno, da so se njihovi pogledi o Titu, njegovi izključitvi iz Kominforma in njegovih zvezah z Zapadom razlikovali v razlagah, posebno pa še v tem, kako so se približali problemu.

V tem poročilu bomo vendar poskušali podati sliko emigrantskega mnjenja, ki ga ni mogoče pripisati tej ali oni skupini, temveč vsaki malo. Prezamudno in predolgočasno bi bilo naštevati, kakšno dosledno ali nedosledno stališče je zavzel ta ali oni časopis ali redakcijski posameznik. Pri vseh je značilno, da je prevladovala čustvena plat. Emigracija je tako vroče čutila odpor do Tita, da je nujno bila enostranska in se te ga niti resni kritiki niso mogli iznebiti.

Emigranti često niso dojeli vprašanja v celoti, temveč so se omejevali le na posamezne dele ali celo drobtine, ki so jih trenutno najbolj peklo v očeh. Posebno v začetku je bila dokaj splošna trditev, da spor med Moskvo in Titom sploh ni resničen in da je le velika potegavščina, ki naj preslepi Zapad. Dokazi za to stališče so bili šibki, če jih je sploh kaj bilo. Emigrantom se je namreč zdelo samo ob sebi ujemljivo, da je Tito komunist, in kot tak brez morale, in dobro so vedeli za njegovo prejšnjo povezanost z Moskvo. Karkoli ni bilo mogoče potlačiti v ta okvir, jim enostavno ni šlo v glavo.

Začetna prepadenost je pri nekaterih kmalu prestala, pri drugih pa je trajala skozi vsa leta očitvidnega preloma med Titom in Moskvo, dokler jih ni potrdil obisk Hruščeva v Beogradu v njihovem prvotnem mnjenju. Prvi, ki so se otresli prepadenosti, so si razlagali položaj in so iskali zdravila takole:

Zapadna pomoč Jugoslaviji

Ko je bil Tito izključen iz Kominforma in ko tekom dobrega leta ni uspel, da bi prišlo do poravnave, so mu bila vrata nazaj zaprta, - za ceno lastne glave. Ni mu preostajala druga pot kot da se je obrnil na Zapad in zaprosil za vojaško in gospodarsko pomoč. To pomoč je razbil, nujno rabil, in Zapad bi mu moral tedaj postaviti zahteve, vsaj zmerne zahteve, da olajša svoj režim. Tito bi moral zahtevam ustreči, sicer bi prišlo do njegovega padca bodisi zaradi gospodarskega zloma in notranjih nemirov, ki bi mu nujno sledili, bodisi zaradi državnega udara kominformovcev, ki bi ga podprli satelitski "prostovoljci". V enem ali drugem primeru bi bilo mogoče Zapadu izkoristiti priliko, če bi pri tem izrabil isto taktiko, kot jo uporabljajo v podobnih primerih Sovjetske Unije, in bi na zunaj vse skupaj predstavljalo še vedno notranje vprašanje Jugoslavije. To bi bilo tem lažje, ker so bili Angloamerikanci v Trstu in v Avstriji, torej na mejah Jugoslavije, medtem ko so bile jugoslovanske čete zaposlene v neljubi akciji proti Grčiji - po naročilu Moskve. Videti je, da se vse do guatemalskega primera Zapad ni ničesar naučil od Sovjetov.

Kar zadeva gospodarska pomoč, bi moral Zapad stremeti, da bi bil te pomoči deležen narod na neposreden način v večji meri, kot je bil sicer na posreden način preko komunističnega režima. Tako pa je Zapad utrjeval totalitarni režim, utrjeval njegovo gospodarsko moč, ki je po marksistični doktrini hrbtenica vse politike.

Vsa gospodarska pomoč Jugoslaviji bi imela smisel, če bi bilo ju-

goslovansko gospodarstvo zdravo v osnovah. Toda slabo gospodarjenje jugoslovanskih komunistov je povzročilo, da je bil dobršen del pomoči brez učinka. Nerazumljivo je, zakaj je Zapad podpiral bankrotirano gospodarstvo in ni zahteval, da se mora režim odpovedati grandioznim načrtom in se realistično spogledati z gospodarskimi dejstvi. Kolikor je Zapad skušal v tem pogledu vplivati na titovce, je to delal preveč zmerno in prepozno, da bi mogla biti zavožena ekonomija rešena. Pri tem prihaja na misel odnos med težko industrijo in poljedelstvom.

Tito bo seveda še potreboval pomoč, zdi se, da v veliki meri vse dotlej, dokler ne bo odpravil vzrokov bolnega gospodarstva, odnosno se bo moral v nasprotnem primeru, če ne bo pomoči, poslužiti grobe sile. Tako bo Zapad posredno povzročil večje nasilje, če ne bo pravočasno zahteval pametnejšega gospodarstva, odnosno bo prisiljen dajati pomoč ad infinitum.

Kar zadeva zapadno vojaško pomoč, predstavlja njena vrednost vse kakor riziko, čeprav dopustimo, da je oborožena Jugoslavija odstranila ali oteževala satelitski napad; toda napad bi bil onemogočen pravtako v naprej, če bi Zapad jasno povedal, da bi vsak napak na Jugoslavijo nujno povzročil vojaško intervencijo Združenih narodov. Najkasneje ju lija 1950. je mogel korejski primer pregnati Sovjetom vse dvome glede tega. Ob pomoči pa vstane vprašanje, če se bodo hoteli jugoslovanski vojaki boriti za to, da ohranijo titovsko diktaturo. Mnogi znaki kažejo, da je častniški zbor orientiran prosovjetsko, dočim so vojaki usmerjeni protikomunistično. Nič čudnega, saj je bilo do leta 1950. aretiranih vsega skupaj 5 milijonov državljanov. Kako bi naj bili torej ljudje za režim? Tako bi po vsej verjetnosti prišlo v primeru vojne do razpada vojske, ko bi se vojaki razbežali domov ali pa odšli v hribe. Za komuniste ne prihaja v poštev beg v gozdove, ker bi jim ljudje ne pomagali. Vendar pa je skoraj gotovo, da do napada na Jugoslavijo sploh ne bi prišlo, - saj so se sateliti skupaj z Rusijo bolj bali ameriške intervencije kot pa Titovih divizij.

Toda ko je že prišlo do vojaške pomoči, bi Zapad moral zahtevati kontrolo nad njeno uporabo. Kje je poročstvo, da umni upravitelji države ne uničujejo tudi orožja tako kot uničujejo gospodarske artikle? Poleg tega lahko tudi edino kontrola ugotovi, če ne igrajo titovci z orožjem kakšno nečedno igro.

Jugoslovanski cilji so bili jasno odkriti, ko je Jugoslavija najprej odklanjala vstop v Atlantsko zvezo, še bolj pa ob sklenitvi samega Balkanskega pakta, kamor nihče na zapadu Tita ni silil. Vprašanje vojaške zveze je namreč sprožil Tito sam ob obisku v Ankari. To pa je bilo zelo pozno, ko je bila verjetnost satelitskega napada že zelo, zelo majhna, po Stalinovi smrti. Tako Tito ni rabil pakta iz strateških razlogov ampak iz političnih. Ustaviti je namreč hotel pozivanje na vstop v Atlantsko zvezo, toda obenem se ni hotel zameriti ali celo od povedati ameriškim dolarjem; končno si je hotel z Balkanskim paktom ojačati svoje stališče v predvidenih pogajanjih z Italijo glede Trsta. Če bi mu šlo za resnično vojaško zavezanstvo, se ne bi v taki meri branil avtomatizma; tako je dosegel, da je Jugoslavija ni obvezana pomagati Grčiji ali Turčiji, če bi bili obe vmešani v konflikt preko Atlantske zveze.

Po vsem tem bi moralo biti Zapadu pač jasno, da bo Titovih trideset divizij kaj malo vredno v morebitnem spopadu med Moskvo in Zapanom, če namreč Sovjeti ne bi prvi udarili na Balkanu. Toda šele po Titovem govoru na Ostrožnem, lani 19. septembra, po njegovi javni odklonitvi "protikomunističnega" Atlantskega pakta, je Zapad prišel do zaključka, da na Tita pač ni mogoče računati kot na resničnega zaveznika. In tedaj se je pričela pojavljati druga teza, češ da je za Zapad glavno, da Tito ni pod oblastjo Moskve.

Komunist Tito

Čeprav so na Zapadu tedaj trdili, da so tako mislili od vsega početka, to ne bo držalo, sicer Tita sploh ne bi vabili v Atlantsko zvezo. Toda s tem bi morali računati na Zapadu še preden so pričeli pošiljati

Titu pomoč. Zapad je tudi to pot storil pri Titu isto napako, kot jo je prej pri Hitlerju in Stalinu. Vsi trije so namreč vso svojo politiko povedali v svojih govorih ali spisih. Toda tega na zapadu ali ni so brali ali pa niso verjeli. Evo kaj je Tito govoril 18. februarja 1950. v Užicu, torej poldrugo leto po svoji izključitvi iz Kominfor=me: "Naša zunanja politika mora biti v skladu z našimi...komunistični mi načeli. Vprašanja zunanje politike niso vprašanja kratkega razdob=ja. To so za nas zgodovinska vprašanja, ker se tičejo **socialistične de že**le, ki je v polnem revolucionarnem zaletu ustvarjanja nove družbe srečnejše bodočnosti. - Vemo, da nas reakcija na zapadu ne ljubi, vemo, da nas sovraži, toda moramo sodelovati na gospodarskem področju z vsa komur, ki hoče sodelovati z nami na enakopravni osnovi... Toda Zapad nam bo pomagal samo toliko, kolikor je v njegovi koristi... Toda mi gradimo socializem... mi nočemo popustiti, nočemo dajati nobenih kon=cesij, tudi v pogledu zunanje politike ne. - Od Zapada sprejemamo samo tisto, kar more pripomoči k hitrejši in lažji ostvaritvi našega socialističnega sistema." Iz tega je menda dovolj jasno razvidno, da ni govora, da bi mogla biti titovska Jugoslavija v demokratičnem ta=boru. Tako ni bilo govora, da bi Tito pristal na kakšne koncesije kot jih zahteva Atlantska zveza od svojih članic. Če bi Zapad računal s to nujnostjo od vsega početka, potem bi svoj odbos do Tita postavil na realističnejše predpostavke.

V govoru pol leta prej, 5. avgusta 1949. v Skoplju, je šel Tito še dalje. Tedaj je namreč izključeval možnost sovjetskega napada na Jugoslavijo: "Mi smo vedeli, da Rdeča armada ne more napasti sociali stično deželo, ker bi to pomenilo konec komunizma v svetu." Pri tem je pobijal zapadne glasove, češ da bo Sovjetska zveza napadla Jugosla vijo in da bo Jugoslavija nujno prisiljena vstopiti v vojaško zvezo z Zapadom. Istočasno ko je torej Tito odklanjal pred jugoslo= vansko javnostjo možnost sovjetskega napada, je na zapadu prosjačil o rožje, češ da se boji napada. Katera je prava od obeh politik? Se je Zapad kdaj vprašal o tem?

Kot **komunist** Tito nima nobene morale. Njegova morala so njegovi interesi in korist komunizma. Ali ni mar prav on prelomil obveznosti, ki jih je sprejel z medvojnimi sporazumi? Zanj so bili samo kos pa = pirja. Podpisi na Balkanskem paktu se še niso posušili, pa smo že vi= deli, da pakt nima nobene praktične vrednosti. Ne samo da ni Jugosla= vija obvezana pomagati Grčiji ali Turčiji, če bosta ti vključeni v spo pad med Moskvo in Atlantsko zvezo, ampak ni Jugoslavija doslej stori la še nič pomembnega, da bi prišlo do koordinacije pri obrambi more= bitne Balkanske fronte. Tudi je Jugoslavija odklonila pristop Itali= je k temu paktu.

Zapeljivi zgled?

Na zapadu so upali, da bo Titov odpad povzročil odpadništvo na široki komunistični fronti. V tem so se motili, kajti niso verjeli do povedovanju, da je bil jugoslovanski upor možen samo zato, ker ni bi lo v Jugoslaviji Rdeče armade. Nekateri so šli celo tako daleč, da so sanjali o kitajskem titoizmu, ne upoštevajoč pri tem, da Kitajska ze= lo potrebuje Rusijo, sicer se ne bi mogla razvijati v industrijsko silo (to dokazujejo uvozi strojev iz Vzhodne Nemčije, Sovjetske zveze in Češkoslovaške). Kitajski se poleg tega ni treba bati Rusov, ker je njihova dežela tudi za sovjetske pojme prevelika.

Posledice Titovega odpada so bile prav nasprotno kot pa je pri= čakoval Zapad: Titov odpad je povzročil, da se je sovjetska nadoblast pri satelitih ojačala. Tako smo seveda imeli "več Rajkov, a samo ene= ga Tita". Poleg tega pa ni niti dokazov, da so Kostov, Rajk, Gomulka in drugi sploh hoteli slediti Titu. Tito je napravil večji vtis na zapa du kot pa med sateliti.

Celo v lastni partiji ni mogel Tito urediti tega vprašanja. Kljub izključitvi in aretaciji ene desetine kominformovcev-članov iz Komu nistične partije Jugoslavije, je ta na vrhovih ostala še vedno enako kot med članstvom prepričana, da spor z Moskvo ne koristi svetovnemu komunizmu. Podprla je sicer res Titovo stališče, toda ni pozabljala

znova opozarjati, da je njihov cilj, da pride do sprave. 'Kako naj gra dimo socializem proti vsemu svetu brez Rusije?!' so vpraševali jugo = slovanski komunisti. In ali ni moral končno Tito, po nekaterih poroči lih sodeč, letos maja pristati na sovjetski obisk prav zato, ker je bil izpostavljen pritisku promoskovsko usmerjenih partijcev?

Računi Moskve

Titov odpor 1.1948. je gotovo iznenadil Moskvo. Toda zakaj vendar ni Moskva našla novega Vidalija, ki bi mogel prinesiti v Kremelj Tito = vo glavo, če se že ni - zaradi Amerike - upala tvegati satelitskega napada na Jugoslavijo? Vtis je, da se je Moskva prilagodila novim o = koliščinam in se sprijaznila s tem, da bo Jugoslavija nevtralna. Dasi ne bo Jugoslavija na strani Sovjetske zveze, bo vendar kot nevtralna, ko je ne sme nihče napasti, zapirala pot napadalcu proti Sovjetski zvezi z juga, iz Italije ali Grčije. Kajti če bi bila Jugoslavija v sovjetskem ali zapadnem bloku, bi gotovo prišel preko Jugoslavije te = žak udarec na Sovjetsko zvezo. Ne smemo pozabiti, da je Jugoslavija lo = čena od Sovjetske zveze samo z Rumunijo.

Iz tega stališča je potem naravno, da Hruščev ob beograjskem obi sku ni vztrajal na tem, da se mora Tito - za ceno normalizacije - vr = niti v stajo. Ni bilo treba. Tudi kot nevtralec lahko dobro služi ko = ristim Sovjetske zveze. Poleg tega bo delo za svetovni komunizem pri = vlačnejše, če bo prihajalo iz različnih središč z različno taktiko kot pa le iz ene centrale. Končno je bil Tito proti Stalinovim metodam; proti tem so tudi sedanji kremeljski vladarji. Ko torej ni razloga, da bi šlo za čisti satelitizem, potem je sožitje med dvema veroizpovedi = ma komunizma popolnoma možno, še več: uspešnejše.

Po drugi strani lahko Sovjeti predvidevajo, da se bo samo titov = stvo, če ga tako imenujemo, preživelo, ker se bo zaradi "ideoloških pro tislovij" in gospodarskih napak izrodilo v "bastardno diktaturo", ko bo šlo samo za to, da se obdrži na oblasti. V takih prilikah ne bo ide ne hrane za partijce in Tito si bo sam pisal sodbo. Tedaj bo čisti ko munizem iz Moskve, v nasprotju z malodušjem iz Beograda, krepil komuni stično vero tudi pri jugoslovanskih komunistih.

Spodkopana vera v Zapad

Na drugi strani je treba poudariti, da se bo zaradi zapadne pomoči Titovemu režimu, narod odvrnil od Zapada, ker bo izgubil zaupanje v po = štenost Amerike. Prijateljstva s Titom ne bo mogoče enačiti s prijatelj stvom do naroda. "Na kaj naj še upamo, če celo Amerika podpira Tita?" Poleg tega bo imelo to posledice tudi pri ostalih vzhodnoevropskih na rodih. Jugoslovanski primer namreč jasno kaže, da jih želi Zapad opro = stiti le sovjetskega jarma ne pa komunizma. To pa utegne v dobi hlad = ne ali mlačne vojne samo slabití moralno osnovo protisovjetske fronte.

+

To bi bili v glavnem resnejši protikomunistični pomisleki proti podpiranju Titovega režima. Emigranti kritizirajo Zapad, ker je gradil svojo politiko do Jugoslavije predvsem na kratek rok, a je pozabil, da bo lahko to povzročilo na daljšo dobo občutno škodo. Kajti kljub temu, da je prišlo do spremenjenih odnosov med Moskvo in Beogradom, se cilji enega in drugega niso nič spremenili. Oba stranita za tem, da bi komu = nizem zajel ves svet. Iz tega vidika bi torej morala biti zapadna po = litika do nediscipliniranega Tita drugačna. Emigracija misli, da je Za pad izgubil edinstveno priliko, ko bi lahko s prožnejšo politiko osvo = bodil Jugoslavijo, ko je Titu predla trda. Seveda bi bilo treba nekoli = ko več iznajdljivosti, pa seveda tudi rizika. Tako bi Zapad lahko pri = dobil Jugoslavijo na svojo stran. S politiko "preračunanega tveganja" je Zapad sicer mogel obdržati Tita izven sovjetskega objema, toda ni mogel računati, da bi prestopil na stran Zapada. Kar se tega tiče, je bilo "tveganje" v naprej izgubljena bitka.

(Prihodnjič: NAŠI POGLEDI)

TITO V KARLOVCU

'Balkanski pakt nismo sklenili samo zaradi vojaških potreb; tisti vojaški element v tem paktu je drugovrstnega značaja, ker je s posvetovalno skupščino poudarjena važnost nadaljnjega razvoja naših gospodarstev, kulturnih in drugih stikov.' Tako je Tito v Karlovcu dne 27. julija praktično pokopal vojaško zvezo med Jugoslavijo, Grčijo in Turčijo, za katero je dal pred dvema letoma sam pobudo. Potrdil je, da Jugoslavija odklanja "okrepitev balkanskega pakta z vojaškega stališča". Kajti po jugoslovanskem mnenju je vojna prepredena, Sovjetska zveza več ne grozi z njo, zato tudi ni potreba rožljati z orožjem. Vojaška stran balkanskega pakta bo itak prenehala s prenehanjem atlantskega in varšavskega. A ostalo bo politično, kulturno in gospodarsko sodelovanje med narodi.

Vendar je to oznanjevanje, da ni več vojne nevarnosti, dvorezen meč, česar se Tito zaveda in kar je priznal v Karlovcu. Ko je namreč govoril o zapadni pomoči Jugoslaviji, je izjavil, da je nekaj logike v ameriškem pomisleku, da bi nadaljevali z vojaško pomočjo, češ da Jugoslavi ni itak pravijo, da vojne ne bo in da jim potem orožje pač ni potrebno. Toda Tito je šibko ugovarjal, češ da ni vseeno, če je Jugoslavija močna ali šibka, ker pač "pomenja precejšnjo utež na mednarodni strani". Toda ko je pokopal balkanski pakt, ta neblokovski utež res malo velja, - tako se je Tito z lastnim argumentom zarekel.

Tekom govora je Tito pogosto zagotavljal, da se odnošaji z Západo ne bodo nič spremenili, čeprav se normalizirajo z Vzhodom. Zavrnil je Amerikance, češ da je Jugoslavija izpolnila dogovor glede vojaške pomoči, da pa ne misli dovoliti tujim častnikom, da bi kontrolirali jugoslovanske vojaške enote, ker tega ni bilo v dogovoru. Glede Sovjetske zveze "in drugih vzhodnih dežel" je dejal, da bo Jugoslavija zelo rada sprejela od njih, kar imajo boljšega, "oni pa se lahko, če bodo to hoteli, marsičesa nauče od nas in sprejmejo". Tito je mnenja, da so novi sovjetski oblastniki sami "spoznali, da je bila Stalinova pot napačna in da je napravila mnogo škode njim samim in nam". Toda Hruščev in njegovi so novi ljudje, ki gledajo realno na razvoj v svetu in žele, da se dosedanje zablode in škodljive akcije ne bi ponovile. Jugoslavija, po Titu, nima razloga, da ne bi šla s Sovjeti v vseh vprašanjih, ki so koristna za človeštvo. Ob tej priliki si je Tito sposodil madžarske in češke komuniste, ki nočejo slediti Hruščevu, ampak še nadalje intrigirajo proti Jugoslaviji. "Zato ker imajo mnogo masla na glavi, zato ker so uprizarjali procese in obsojali nedolžne ljudi na smrt", zato nočejo z nami prijateljstva, je vpil Tito. Ti ljudje ne dojamejo, da so se po Stalinovi smrti časi spremenili. "To so ljudje, ki nimajo komunistične smelosti, da bi povedali, da so storili napako, da so ravnali napačno, ko so ubirali to pot. Ti in takšni ljudje bodo morali kakorkoli priznati svoje zablode", je pribil Tito in dvesto tisoč ljudi je ponorelo.

Na začetku govora je Tito priznal, da je Jugoslavija zadolžena na Zapadu - skupaj z obrestmi - za blizu 500 milijonov dolarjev. Toda ker značajo jugoslovanske terjatve proti "združeni" Nemčiji okoli 450 milijonov, ki zaradi razmer in nemškega stališča še niso izterljivi, zato ni velike razlike. Višino dolga na vzhodu izpred spora ni omenil, le dodal je, da so Sovjeti črtali 90 milijonov dolarjev dolga, ker je Jugoslavija imela škodo zaradi blokade, in da Tito to pričakuje tudi od satelitov.

Da bo doseženo ravnotežje v plačilni bilanci, bo Jugoslavija v bodoče počasnejša v industrializaciji; dokončale bo le ključne objekte, ki so najbolj potrebni zaradi izvoza, obenem pa bo modernizirala stare tovarne, ki niso več ekonomične in so bile na račun "graditve velikanskih podjetij" zapostavljene. Skrb bo treba posvetiti modernizaciji prometa. Manj realizma je Tito pokazal pri vprašanju poljedelstva. Vprašanje namreč ni v tem, ali naj bi izvažali industrijske ali poljedelske proizvode. Problem je v tem, da poljedelskih proizvodov ni niti dovolj za domačo rabo, ker je treba živež uvažati. Toda rešitev tega problema večje kmetijskega donosa je Tito obdelal v petih stavkih. Dозdeva pa se, da je rešitev izven mehanizacije, kajti Jugoslavija je imela pred vojno manj traktorjev in manj obdelane površine zemlje, pa je bilo dovolj kruha in še izvažala ga je lahko. (ds)

PISMA UREDNIKU

"Slovenski otrok v svetu": G.urednik! Pošiljam nekaj misli z ozirom na članek o slovenskih otrocih v tujini (KT 165). - Kolikor bolj otroci rastejo, toliko bolj tudi raste vprašanje otrokove domače govorice v tujini. Prva otrokova šola je vsekakor dom, kjer je predvsem mati učiteljica domačega jezika otroku. Tako se otrok v dveh ali treh letih prav lahko lepo nauči otroškega slovarja domače govorice. Ker pa živi mo v tujini, nas vsakdanje življenje veže tudi nanjo. Tako tudi otroku ne moremo preprečiti njenega okolja in vpliva. Doma, s sosedi, v trgovini, na sprehodu in v parku pride otrok skupaj s tuje govorečimi, kjer prav hitro pobere njihov jezik, tako hitro, da celo z materjo začne govoriti prav lepo mešanico obeh jezikov. Prav je, da se otrok nauči tuje jezika, da se ne počuti zaostalega v družbi, v šoli. Vendar je prav sedaj potrebno, da mati pomaga in uči otroka domačih besedi. Če zaradi otročje svojeglavosti bo kasneje mnogo težje prebiti led. Male koreninice vsajene slovenske besede se bodo pa kaj hitro posušile. Kasneje jih bo mnogo težje vzbuditi k življenju. Ker je otrok izpostavljen tujemu vplivu, je tako dolžnost samo staršev, da z otrokom razgovarjajo v kolikor je le mogoče samo v domačem jeziku. - Gotovo pa se bodo najtežje naučili slovenskega jezika otroci staršev mešane narodnosti, posebno, če je mati tujka. Tudi bi bil skoro ves trud zastonj, ako se mati odnosno žena ne bo zanimala za jezik svojega moža, tako da tudi ona razume in ve, kaj oče uči svojega malčka. Znan mi je primer, ko je mala Susy vse popoldne jokala in prosila: "Mami, mleka!", a jo je mati le začudeno gledala, kaj neki otrok hoče. Šele ko je prišel oče domov z dela, so se mali Susy posušile solze. - Tako vsaka družina na svoj način rešuje vprašanje slovenskega jezika svojih otrok, v kolikor je to vprašanje sploh možno rešiti. Žal v mnogih primerih celo starši zelo površno obvladajo slovenski jezik in tako je otroke kasneje sram govoriti z drugimi Slovenci slovenski, ker ga dovolj ne obvladajo; potem se pač rajši oprimejo tujega, ki so se ga v šoli pravilno naučili. Narodna zavest nam nalaga, da svojega otroka naučimo svoj jezik. Toda za tako delo je potrebna pomoč organizacije. Potrebna je pomoč emigracije ne glede na stranke. Z izdajo primernih otroških knjig, povesti, iger, pesmi, učbenikov in tudi slovenske slovnice bi bilo delo naših mater precej razbremenjeno. Tudi naj bi se slovenski otroci kolikor je le mogoče med seboj sestajali in igrali domače igre. Pravo veselje je gledati te otroke na odru ob raznih prireditvah! To da za to je treba, da begunci sami poskrbimo, da se bodo otroci lažje učili slovenskega jezika. Otroci za neznanje ne bodo odgovorni; tudi na starše ne bo padla vsa odgovornost, če jim delo s pomočjo skupnosti ne bo olajšano.

Vida Zabavnik

G.urednik! Ko sem iskala nasvetov, kako ohraniti otroku materinsko govorico in ga učiti angleškega jezika, sem dobila dva različna nasveta: 1) starši naj govore s svojim otrokom samo po slovensko in naj v tem vztrajajo; otrok se bo angleščine kasneje sam naučil od angleških otrok. 2) To pa je osporaval znanec, Slovenec, ki je že pred vojno poročil Nemko. On misli, da bi lahko to povzročilo, da se bo samoslovensko govoreči otrok med drugimi govorečimi počutil manj vrednega, kar je lahko usodno v šolski dobi. Onadva sta svojega Petra učila istočasno obeh jezikov: oče je z njim govoril samo slovenski, mati samo nemški. Tako danes otrok odlično obvlada oba jezika. Svetoval mi je znanec, da naj bi jaz govorila s hčerko slovenski, mož-oče, Slovenec, pa angleški. Zato se pa z možem nisva mogla odločiti, ker bi nama bilo to nenaravno. Primer z znancem je bil pač drugačen, ker je bila mati Nemka; v moji družini sva oba Slovenca. K sreči pa je najin otrok bister in že kljub dveh letom in pol dobro pobira od sosednjih otrok angleške izraze. Včasih celo že v domači hiši meša eno in drugo, vendar ne veliko. V tem veselju ga bomo pustili, vendar pa bova starša z njim dosledno govorila samo slovenski. Predvidevava, da bo sicer slejkoprej prišlo do zmešnjave, ko bo otrok hotel uveljaviti svojo (angleško) voljo, a če bova vztrajala, se bo kasneje udal in potem odgovarjajoče rabil oba jezika.

L.P.